

Кутька

Олег Буцень

Тошка, насвистуючи, не чекаючи сьогодні вже ніяких пригод, повертався додому. Глядь — а на сходах сидить... Павка. З-під поли його куртки визирав цуценя — морда чорна, очі сумні. Та й у Павки — вигляд не веселіший.

Тонша підійшов, присів навпочіпки, роздивляючись на песика.

— Малий ще. Скільки йому?

— Не знаю,— здвигнув плечима Павка.— Я його на вулиці побачив. Біля стовпа. Самотнього. Ну и забрав...

Потім відвернувся і ледь чутно:

— А мама не хоче його. Вигнала разом з ним. Куди його діти — не знаю. Вже всіх сусідів обійшов. Нікому не потрібен...

Павка задумливо погладив песика по голівці.

— Хіба такого малого кинеш напризволяще?

Він благально подивився на товариша. Тонша і без слів зрозумів, що він хотів сказати.

— Він якої породи? — спитав, одводячи очі вбік.

Павка подумав трохи, нащось посмикав песика за вушко і мовив:

— Фокстер'єр.

— Фокстер'єр? — недовірливо перепитав Тошка.

Але Павка мав такий засмучений вигляд, що Тошка вирішив з ним не сперечатись.

— Гаразд,— наважився Тошка.— Нехай твій фокстер'єр переночує в мене, а завтра щось придумаємо.

Він вихопив цуценя з-під поли в Павки, навіть не спитавшись, як його звать, і швидко пішов до дверей.

Павка постояв трохи на площадці із завмерлим серцем, чекаючи шуму за Тошиними дверима, але там було тихо. Він полегшено зітхнув і почвалав додому.

Наступного дня Тошка прийшов у клас і, як завжди, не скоро дістався до свого місця. Йому до всього було діло. А коли сів і до нього підсунувся Павка, він по-дружньому дав йому щигля і сказав:

— Придумав! Чесслово, придумав!

Павка запобігливо усміхнувся.

— Ми твого фокстер'єра в лотерею розіграємо! Ага. Всією ланкою. Хто білетик витягне, того й буде.

Павка хотів ще раз усміхнутись, тільки замість усмішки чомусь закліпав очима.

— А якщо хтось не схоче?

— Як це так — не схоче? — навіть обурився Тошка і відкинувся на спинку парти.— Це ж лотерея. Виграв — забирай фокстер'єра.

Проте переконати, наприклад, Юрчика виграти другого собаку було зовсім не

легко. А дівчата — ті зняли такий гвалт, що черговий по поверху зазирнув у двері. І хоч як красномовно Тошка розмальовував пса, дівчата стояли на своєму... Нарешті погодились, коли Павка запропонував, що той, хто виграє, не обов'язково повинен забирати собаку собі. Він може її десь влаштувати. Але чесно: на вулицю не викидати.

Поки готували білети з єдиним виграшем, Павка поклав на кулак свою круглу, як диня, біляву голову і намагався вгадати, хто стане хазяїном його фокстер'єра. Найбільше він боявся, щоб "щасливий" білет не витягла Ірка. Бо вона любила класичну музику, а фокстер'єр Кутька гавкав зовсім не музикально...

Нарешті білетики скручено і вкинуто в Тошину сумку, з якої перед тим усе зайве вигорнули на парту.

Лотерея запрацювала.

Першою засунула в портфель руку Зінка і довго длубалася, наче там справді був який цінний виграш. Але розгорнула папірець швидко і вдоволено усміхнулась: він був порожній. А Юрчик розкручував свій білет так довго, що цікава Зінка аж упала з парти.

Чим менше ставало білетів, тим більше червонів Павка, відчуваючи наближення чогось страшного і неминучого. І от воно прийшло: "щасливий" білет дістався... йому самому. Не вірячи своїм очам, він покрутив його, оглянув з усіх боків, потім розгублено закліпав очима:

— Як же це так? Розігравали, а собака знову в мене?

Тошка широко розвів руками, підкреслюючи цим своє безсилля перед таємними силами природи.

— Значить, така твоя доля.

— Значить, собака знову мій? — ніяк не міг зрозуміти Павка такого повороту подій.— Навіщо ж тоді було розігравати?

— Як навіщо? Заради справедливості. Міг же його хтось інший виграти? — втішали учні свого нещасливого побратима.

— Стривайте,— перебив усіх Максимко.— Ти кажеш, що твій песик — фокстер'єр? От і добре. Фокстер'єр — це мисливський собака. Завтра ж і продамо його на базарі якомусь мисливцеві.

— Бачиш, Павлику, з будь-якого становища є вихід, — сказала співчутливо Ірка і рушила до дверей.

Максимко, подавши таку геніальну ідею, сам навідріз odmовився їхати з хлопцями на базар.

— Не можу. У мене сьогодні...

Він довго мружив ліве око, ніяк не зважуючись доказати. Нарешті тихо признався:

— Сьогодні у нас... прибирання.— І щоб хлопці не запідозрили, що він займається дівчачими справами, тут же повагом додав: — Мама просила меблі пересунути...

Їхали автобусом.

Фокстер'єр сидів у просторій коричневій сумці на м'якому ганчір'ї і гадки не мав, яка доля чекала його попереду. Час від часу він висовував чорну з білою плямою голову, ловив носом незвичні автобусні запахи. Тошка відразу клав на його голову руку

і гладив, немов підбадьорював і просив не хвилюватись. Його мимоволі поривало розповісти Кутьці, як-то* цікаво блукати по лісу, винюшкувати всяку дичину і завмирати в трепетній стойці, простягши вперед лапу... Хіба можна порівняти життя мисливського собаки з життям якоїсь болонки, що, мов буржуйка, вилежується весь день на м'яких подушках?

Павка теж не залишав Кутьку без уваги, повертав його голову до вікна. Але пес був байдужий до широких асфальтованих вулиць, до жовтіючих дерев, до перехожих.

Тільки один раз, забачивши величезного дога, він нашорошив вухо і неголосогавкнув.

— Родича угледів! — засміявся хтось із пасажирів.

До базару їхали довго. Та все на світі має свій кінець, скінчилася і ця подорож. Пройшовши кілька вулиць, хлопці відразу угледіли невисоку темно-зелену огорожу з написом над воротами: "Пташиний базар". Це тільки назва була така обмежена. А насправді, Тошка ще дома розпитався, тут продавали все: і птахів, і риб, і собак.

Пташиний спів хлопці почули ще здалеку. Дзвінкий, ніжний, він незвично виривався з людського буденного гомону.

Великі і малі клітки з різноколірним птаством висіли над головами, стояли на рундуках, погойдувались у руках...

В очах аж рябіло від жовтих і зелених кольорів, які переважали на базарі. Хлопці так полонились незвичним видовищем, що забули, навіщо прийшли сюди.

І лише тоді, коли Кутька висунув з сумки носа і гавкнув, хлопці згадали про нього.

— От продамо Кутьку і купимо щигля.

— Краще кенаря,— із знанням справи сказав Павка.

Найдовший був рибний ряд. На лавках майже впритул стояли акваріуми, в яких між зеленими водоростями плавали найдивовижнішої форми рибинки. З довгими вусами, віялоподібними хвостами, з кумедно виряченими очима — годі й перелічити їх! А найбільше вразило хлопців: біля кожного акваріума лежала надута камера від футбольного м'яча. І повітря з неї бульбашками виходило в воду і живило рибинок свіжим повітрям.

Хлопці були в захопленні від акваріумів. Вони вже більше не згадували про кенарів, яких збиралися придбати на виручені за Кутьку гроші. Вони мріяли про великий-великий акваріум, і щоб там плавали всі ці рибинки-красені.

Але хіба за Кутьку такі гроші дадуть?

Та врешті довелось розпрощатись і з рибами, так само, як і з птахами. Тільки риби, на щастя, співати не вміли і не ярили хлопчачі серця своїми дзвінками прощальними трелями.

На собачому базарі і людей, і собак було небагато. Тут продавалася майже виключно собача молодь. Собаки сиділи на рундуках разом із своїми хазяями і байдуже розглядали перехожих. Лише один, схожий на ведмежа, обхопив лапами пляшку і, цмокаючи, пив молоко. Тошка і Павка вибрали й собі рундука і випустили з кошика Кутьку. Песик охоче виліз, потягнувся, солодко позіхнув. Але побачив таке велике

собаче товариство і голосно гавкнув, чим і привернув до себе увагу. Голови продавців, як по команді, повернулись до нього.

Кілька чоловіків підійшли до Кутьки.

— Яка морда! — загадково похитав головою дядько у синьому піджаку.

— А вуха! Ви тільки гляньте на ці вуха! Як лопухи! — цмокаючи губами, мовив другий.

— Ну й собака! Пінчер?

— Ні,— замотав головою Павка.

— Сетер?

— Ні,— мотав він головою, потроху шаріючись від такої уваги до Кутьки.

— Дядьки чомусь переморгнулися, знизали плечима.

— Б'юся об заклад, що тоді... тоді це спанієль.

— Фокстер'єр,— не витримав Павка і гордо задер голову.

— Фокстер'єр? — дядьки так голосно зареготали, що збіглося, напевно, півбазару.

— Ви дивіться,— хтось тикав пальцем на Кутьку,— фокстер'єр! Держіть мене, бо впаду. Фокстер'єр... Ха-ха-ха!

Хлопці, це ж звичайний дворняга.

Фокстер'єр,— стояв на своєму Тошка.— Ви подивіться, яка в нього морда, які вуха...

Але далі Тошка не знав, що казати, і багатозначно замовк. Принаймні у цю хвилину він щиро вірив, що Кутька—справжній мисливський собака.

— Ну, добре, хлопці, скільки ж ви хочете за свого фокстер'єра?

— П'ять карбованців, — не зморгнувши оком, випалив Тошка.

— Овва! — свиснув дядько у синьому піджаку.— А може, дешевше?

Тошка з Павкою порадилися і врешті оголосили:

— За чотири віддамо.

Дядьки чухали потилиці і знову торгувалися. Хлопці радились і неохоче збавляли ціну, аж поки не докотилися до десяти копійок. І тільки тут вони втямили, що з них кепкують і що Кутьку їм ніколи не продати, бо ніякий він не фокстер'єр...

Коли, натішившись досхочу, глузливі покупці залишили їх у спокої, хлопці тяжко замислились, як же бути з Кутькою.

Павка похнюпив носа, як під час лотереї. Після таких невдач він усе більше зникав до думки, що Кутьки йому нізащо в світі не позбутись, сама доля зв'язала їх одним невидимим мотузком. А Тошка зовсім не занепав духом.

Навпаки. На його обличчі розквітла весела усмішка. Тошка вихопив у Павки Кутьку і бадьоро пропростував до вусатого дядька, що сидів на крайньому рундуку, звівши ноги.

— Купіть собаку,— запропонував вусатому.— Багато не візьму.

Вусатий дядько й розмовляти не став, хутко одвернувся. Тошка зайшов до дядька з другого боку.

— Ви ж подивіться, який гарний собака. Кращого сторожа ніколи не знайдете...

В цей час Кутька, зацікавлений півнем, що випорснув у когось із рук, дзвінко

гавкнув. І це більше зацікавило вусатого дядька, ніж Тошине красномовство. Він подражнив Кутьку і майже зрадів, коли той трохи не хапнув його за палець.

Потім дядько довго, немов зубний лікар, заглядав Кутьці в рота.

Кутька пручався, гарчав.

Дядько трапився напрочуд скупий і відчайдушно торгувався за кожний п'ятак.

Хлопці й так віддали б Кутьку, але боялися налякати дядька і для годиться теж торгувалися, хоч і без усякого азарту.

Нарешті торги скінчилися на карбованцеві. Кутьку урочисто було передано дядькові.

Павка, який стільки вистраждав за ці два дні, раптом відчув такий сум за Кутькою, що відвернувся. Тошка теж почав пильно розглядати хмарину на небі. Потім вони ще раз зиркнули на Кутьку, якого чекала попереду зовсім не мисливська доля, і зникли в натовпі.

Дорогою мовчали. Було тяжко, наче вони зрадили Кутьку. Павка сопів, дедалі уповільнював ходу, потім зовсім спинився.

— Знаєш що? — сказав він. — Може, мама вже пересердилась і дозволить взяти Кутьку? Вона в мене добра...

Тошка здивовано подивився на нього, плюнув спересердя і мовчки став пробиратися крізь натовп назад до крайнього рундука.

Але вусатого дядька на рундукові вже не було.